

EKONOMİ POLİTİK

Erinç Yeldan, 16 Ocak 2019

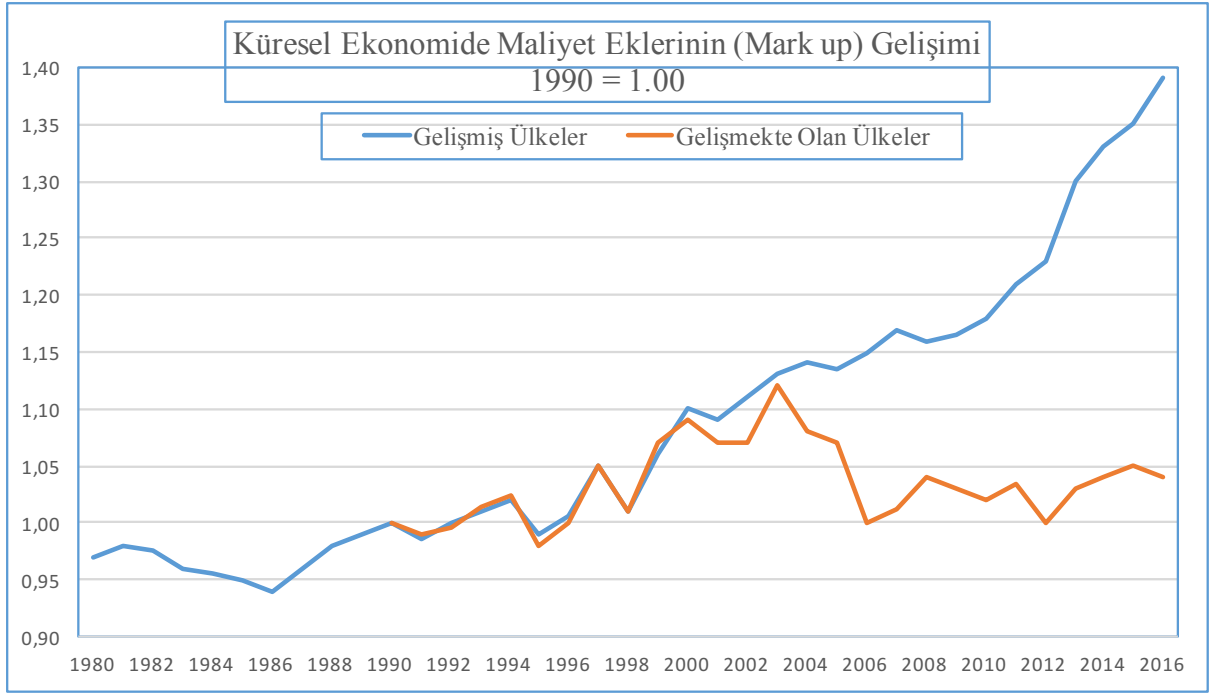
Küresel Ekonomide Tekelleşme ve Karlılık

Bu haftaki yazımızın tam başlığı aslında şöyle olmalıydı: “*Gelişmiş Ülkelerde Dev Şirketlerin Daha da Büyümesi ve Küresel Piyasalarda Tekelleşmenin ve Sermayenin Yoğunlaşmasının Sonuçları*”... Soru **Uluslararası Para Fonu’nun (IMF’nin)** Blog sitesinden. Sorunun yanıtını gene IMF’nin Blog sitesi yazarlarından alalım(*):

“İleri sanayi ekonomilerin şirketlerinde gözlenen aşırı büyüme ve sermayenin yoğunlaşması, piyasalarda rekabet koşullarını engellemekte ve –artan şirket karlarına rağmen- yatırımların duraklamasına, iş dinamizminin yavaşlamasına, üretkenlik kazanımlarının gerilemesine ve işçi gelirlerinin milli gelir içindeki payının da gerilemesine neden olmaktadır”.

Yanlış okumadınız. Küresel ekonomide sermaye birikiminin yoğunlaşması ve tekelleşme sürecine ilişkin yukarıdaki satırlar, radikal bir sol örgüt ya da Marksist bir yazardan değil, küresel finans sermayesinin üst aklı diye tanıdığımız bir örgütün (IMF’nin) çalışanlarından geliyor.

IMF Blogundaki söz konusu çalışmayı bu sonuca götüren deliller ise son derece açık ve çarpıcı: Yetmiş dört ülke bazında yapılan bu çalışmaya göre, mal ve hizmet sektörlerinde faaliyet gösteren tüm büyük şirketler göz önüne alındığında, maliyetlere eklenen ortalama kar oranları (*mark uplar*) özellikle 2009 krizi sonrasında yükselme eğiliminde gözüküyor. İktisat yazınında *mark up* diye de anılan maliyet ekleri dev şirketlerin hem karlılığını koruyor, hem de pazar payının artışına olanak sağlayarak tekelci güçlerini perçinliyor. 33 gelişmiş ve gelişmekte olan 41 ekonominin verilerine dayalı olan bu bulgu aşağıdaki grafikte betimlenmekte.

Kaynak: F. Diez ve D. Leigh, The Rise of Corporate Giants, IMF Blog.

Grafikteki verilerden öncelikle iki net gözlemi yapmak mümkün: *Birincisi*, gelişmiş ülkelerde neoliberal küreselleşmenin hız kazandığı 1980'lerden bu yana *mark up* oranlarının hızla yükseldiği (ortalama yüzde 40) ve bu yükselme eğiliminin özellikle 2009 küresel krizinden sonra daha da hızlandığını görmekteyiz. *İkincisi*, (yükselen piyasa ekonomileri diye de anılan) gelişmekte olan ülkelerde kar oranlarını besleyen mark uplardaki artış çok daha mütevazı, neredeyse sadece yüzde 5 boyutunda kalmış.

Gelişmiş ülkelerde bu süreci sürükleyen dev şirketlerin ise çoğunlukla yüksek teknolojiyi yazılım, ilaç sanayi ve ulaşım sektörlerinde faaliyet yaptıkları görülüyor.

Söz konusu çalışma bu gözlemlere ek olarak, kar oranlarında (mark uplarda) yükselme gösteren şirketlerde çalışanların gelir paylarında da önemli gerilemeler olduğu tespitini yapıyor.

Küreselleşme diye bir uygarlık projesi olarak tanıtılan yeni emperyalist tekelleşmenin bizlere hiç de şaşırtıcı gelmeyen sonuçları...

(*) "The Rise of Corporate Giants" (Dev Şirketlerin Yükselişi) F. Diez ve D. Leigh
<https://blogs.imf.org>